

1. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Том II. – Львів, 2000. – С. 389-395.
2. Загальні збори “Бояна Станиславівського” // Діло. – 1897. – Ч. 149.
3. Галичанин. – 1897. – Ч. 205; Діло. – Ч. 200.
4. Янович, Якубович Є. Руска музична школа // Діло. – 1902. – Ч. 186.
5. Станіславівські Русини. Попис учениць і учеників // Діло. – 1903. – Ч. 147.
6. Гузар Л., Якубович Є. Виділ “Станиславівського Бояна” // Діло. – 1903. – Ч. 201
7. Гузар Л., Якубович Є. “Станиславівський Боян” // Діло. – 1903. – Ч. 185.
8. *Observer*. Попис школи музичної // Діло. – 1904. – Ч. 145.
9. Там само.
10. Вписи до школи музичної // Діло. – 1904. – Ч. 191.
11. Вісти із Станиславова // Діло. – 1905. – Ч. 18.
12. Музичний вісник. Ч. I. – Станиславів, 1921.
13. Див.: Діло. – 1921. – Ч. 190, 192.
14. Див.: Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. Том II. – Львів, 2000; Альманах Станиславівської землі. Том II. – Нью-Йорк – Торонто – Мюнхен, 1985. – С. 122-134, 134-136, 308-317; Толошняк Н., Ничай Л. Діяльність Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка у Станіславі // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Вип. II. – Івано-Франківськ, 2000. – С. 21-36.

Myron Cherepanyn

THE FIRST UKRAINIAN MUSICAL SCHOOL IN HALYCHYNA

The stages of development of the first musical Ukrainian school in Halychyna is considered in the paper, their value for development of music education in region is analyzed.

Наталія Кушлик

ПОРФИРІЙ БАЖАНСЬКИЙ – СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ

В другій половині XIX ст. в Україні відбувається зростання національного духу. Осередком генерування ідей націотворення серед українців була Галичина, хоча політична та економічна залежність регіону спричиняла до існування багатьох гальмуючих факторів. Чи не єдиними носіями цих ідей, зокрема в музичній культурі краю, залишалися представники духовенства, і ця тенденція зберігалася до кінця XIX – поч. XX ст. Як зазначає З.Лисько, “духовенство, хоч загально стояло щодо освіти не дуже високо, проте було єдиною верствою, що через своє більш незалежне соціальне положення могло мати хоч які-небудь зв’язки з культурними досягненнями Заходу та могло їх пристосувати на рідному ґрунті” [1, с.20].

Імена тих людей, чия благородна місія безперечно відіграла скромну, але невід’ємну роль на шляху збереження національного духовного багатства, справедливо повертаються до нас та потребують належної оцінки. Віктор Матюк, Сидір Воробкевич, Остап Нижанківський, Максим Копко, Осип Кишакевич – священники та трудівники на мистецькій ниві, композиторська, музично-

просвітницька, громадська діяльність яких долучається як самодостатня частка до процесу визрівання майбутнього професіоналізму в західноукраїнській музичній культурі. До числа цих діячів належить ім'я отця Порфирія Бажанського. Однак не все відомо про його життя та мистецьку працю.

Найповнішу біографію о. П.Бажанського до 1900-го року подав галицький бібліограф Іван Левицький у своїх нарисах “Прикарпатська Русь в XIX-м веце в биографиях и портретах ее деятелей” [2], використовуючи при цьому автобіографічні записки, зроблені П.Бажанським протягом 1869-1900 рр. [3]. В 1904 р. біографічний портрет о. П.Бажанського відтворив І.Біликовський. Пізніше про його творчість згадують В.Витвицький, М.Загайкевич, Ф.Колесса, Л.Корній, Б.Кудрик, З.Лисько, С.Людкевич. Проте життєвий шлях та творча діяльність о. Порфирія Бажанського поки що, через відсутність джерельного підґрунтя, належно не опрацьовані, і залишається актуальною потреба зібрати, дослідити, реконструювати та узагальнити архівні матеріали, які стосуються сторінок його життя і творчості. Необхідно доповнити існуючу інформацію новими даними з архівних і бібліотечних фондів та тогочасної періодики стосовно творчої постаті П.І.Бажанського, що й стало метою нашої статті.

Порфирій Бажанський – священик, публіцист і теоретик, композитор-аматор і фольклорист – належить до когорти представників старшої генерації галицьких музично-культурних діячів і просвітителів. Він народився 24 лютого 1836 р. у покутському селі Белелуї у родині дяка. Мати, Оксана Воеводка, походила з роду заможного українського господаря на Покутті. Батько, Іван Бажанський, був вихованцем духовної семінарії, навчання в якій однак не завершив, оскільки вимушено переселився в 1809-1815 рр.з-під російського Поділля коло Буга до Галичини. Порфирій Бажанський згадував про батька як великого любителя співу, що співав високим тенором, був веселий, дуже доброго серця, але, водночас, строгої натури, великим ворогом лінивства та ошуканства. Іван Бажанський дуже любив свого сина, але виховував його строго, оскільки за натурою Порфирій був дитиною жвавою, допитливою, непосидючою і здатною на різні витівки. Змалку батько прилучав його до співу церковного та світського, що приносило велике задоволення та втіху малому. Хлопчика приваблювали народні співи і музика, справляючи на нього велике враження, і він часто прагнув “наслухатись говірливих скрипок та цимбалів сільських музик” [3]. Щира дитяча дружба пов'язувала юного Порфирія з 4-ма синами місцевого священика о. Окуневського, з якими він днював і ночував разом із своєю “скрипочкою,” чим була звичайна дощечка з однією струною. А трохи пізніше ходив Порфирій зі своїм батьком на свята по сусідніх селах, де співав у церквах на дяківці, а також на приходстві між священиками, які милувалися його гарним хлоп'ячим голосом.

Початкову освіту Порфирій здобував (з деякими перервами) у Залуччі, Снятині та Чернівцях, а по закінченні народної школи в 1849 р. записався до гімназії в Чернівцях, де через хворобу провчився лише 2 місяці.

В 1850 р. помер батько, хлопець залишився круглим сиротою (мати померла, коли йому не було ще 5 років). Майже без будь-яких засобів до існування він в 1853 р. розпочав навчання в Бучацькій гімназії і досить швидко став одним з її кращих учнів. Гімназист Бажанський за тогочасним звичаєм часто змінював навчальні заклади; саме в ці роки він починає прилучатися до музичної грамоти. У 1855-57 рр. в III і IV класах Станіславської гімназії Порфирій вчиться грати на скрипці, гітарі та флейті. Наступні два роки пов'язані з навчанням у Чернівецькій гімназії, де вивчає німецьку та румунську мови, а ще опановує мистецтво співу літургії на 4 голоси та диригентуру. Місто мало свій хор, учасником якого був і Порфирій, але, за його свідченням, "співати можна було тільки німецькі квартети" [3]. Подією у житті П.Бажанського стає знайомство в 1858 р. з Ізидором Воробкевичем, добрим знавцем хору і диригентом, що навчав Порфирія гармонії. В 1859-61 рр. знову навчається в Станіславській гімназії, стає навіть учителем співу та дає уроки гри на скрипці, гітарі, флейті іншим учням, що свідчить про обдарованість і працелюбність гімназиста.

Наступний період життя П.Бажанського був визначальним щодо формування світоглядних переконань для подальшої тривалої і невтомної праці на душпастирській та мистецькій ниві. Це роки 1861-65, пов'язані з навчанням на богословському факультеті духовної семінарії у Львові та першими творчими спробами в музичній галузі, які свідчили про бажання самоосвіти і самовдосконалення в процесі практики. Позитивну роль відігравала участь в семінарському оркестрі, можливість користуватися бібліотечними фондами для поглиблення знань з європейської музичної літератури. З осені 1863 р. посаду духовника в семінарії займав композитор о. Іван Лаврівський, педагогічна діяльність якого виявлялася у написанні підручників та читанні приватних лекцій. Серед його учнів був Порфирій Бажанський, тоді студент 3-го курсу семінарії, а водночас уже диригент хору Ставропігійської бурси. У Лаврівського він учився гармонії та інструментовки. Згодом П.Бажанський стає диригентом семінарського оркестру, а також вчителем уставу та співу в учительській препаранді. В цей період також проявляється його хист публіциста-дослідника і прагнення доносити думки до широкої аудиторії своїх співвітчизників-українців, що підтверджувала перша друкована публікація "Цілонародний спів в наших церквах" [4]. Щоб поглибити свої знання, Порфирій Бажанський в 1863-65 рр., прослухавши 6 семестрів грецької і латинської літератури на філософському факультеті університету, здає колоковіум під орудою д-ра Коргеля та д-ра Лінкера. В ці роки з'являються перші музичні композиції Бажанського – чоловічий хор

“Прожий милі життя хвилі” на власний текст, присвячений д-ру Йосифові Делькевичу (1863) [5], “Іже херувими” на 4 чоловічі голоси (1864) та підручник “Школа ірмологійного пінія” (1864-65), що пізніше частково увійшов до Божественної літургії св. Іоана Златоустого.

Від 1830-х років головним осередком музичного життя у Львові була духовна семінарія. Другим вогнищем хорового співу стала Ставропігія, хор якої організував Йосиф Левицький (покутський), а першим диригентом був Яків Неронович з Перемишля (до 1840-го р.) Однак Неронович не мав достатнього рівня кваліфікації, щоб репертуар і виконання поставити на належну висоту. З 1864 і до 1871 рр. хором при Ставропігійській бурсі керує П.Бажанський. Про його діяльність схвально відгукувалися в тогочасній періодиці. Так, вихованці бурси на Різдво Христове 1864 року добре відспівали Службу Божу. Висловлювалася подяка диригенту хору Бажанському за зростаючу майстерність співаків [6].

По завершенні навчання П.Бажанський одружився (27 серпня 1865 р.) з Олександрою Нестерович, дочкою о. Мат. Нестеровича, пароха з Ульговка біля Рави-Руської. Дружина помирає від тифу (7 вересня 1869 р.), залишивши маленьку 2-річну доньку Ольгу-Олександрю. Пізніше Бажанська Олесь, заміжня Озаркевич (1866-1906), стала відомою громадською діячкою, однією із засновниць товариства “Боян” у Львові, авторкою оповідань та віршів, зокрема збірки “Перший вінок” (1887 р.) [7, с.82]. Вона працювала також учителькою музики в Городку та неодноразово виступала як піаністка в концертах до Шевченківських роковин у Львові, виконуючи твори Миколи Лисенка [8, с.56, 57, 59].

Хоча високої професійної музичної підготовки Порфирію Бажанському отримати так і не довелося, проте удосконаленням своїх знань з гармонії, контрапункту, інструментовки він займався під керівництвом популярного тоді польського музиканта і композитора Мар’яна Гуневича, коли той мешкав у домі Бажанського після смерті дружини в 1869 році. М.Гуневич, родом з м. Ряшева, автор ораторії “Niewola Babilonska” та багатьох духовних і світських композицій, був відомий в українських колах Львова. Згадує про нього і Анатоль Вахнянин: “...мені повелося тоді зложити співацьке товариство “Теорбан”. Я помістив його таки у себе в хаті. Наймив фортеп’яно, прийняв на науку школярів, а учителем на скрипках і фортеп’яні був ...тодішній львівський музикант Гуневич. Він і мешкав у мене, бо жив у крайній біді. ...Сей Гуневич дав мені перші поняття гармонії. Він учив і Бажанського” [9, с.112].

Очевидно, що ці заняття спонукали до появи нових творчих задумів, і протягом 1870 року П.Бажанський komponує ряд творів, значна частина яких присвячується пам’яті дружини – “Літургію на 4 мішані голоси”, “Страсті на іроби жени Олесі” з фортеп’яно, “Коломийка для повного оркестру”, “Коломий-

ки. Витяг з великої оркестрової музики” для фортеп’яно, “Велику кантату на 4 акти в пам’ять покійної жени” для повного оркестру.

Великим успіхом користувалася присвячена дружині “Коломийка для повного оркестру”, вперше виконана на українській сцені Львова 28 листопада 1869 року і, як свідчить тогочасна преса, з великим захопленням прийнята публікою. “Коломийка” часто виконувалася в українському театрі, керованому Моленцким та О.Бачинським. Зокрема український театр під орудою Омеляна Бачинського 17 (29) жовтня 1870 р. вперше показав комедію “Параня” на 1 дію з музикою П.Бажанського, а оркестр під керуванням капелмейстера Антоша виконав концертну “Коломийку”. Музику до вистави знавці характеризували як “дуже добра”, а “Коломийка” була сприйнята якнайкраще і повторювалася за бажанням публіки [10]. Ці настрої, а також дуже позитивна і детальна характеристика “Коломийки” подаються в дописі з Відня “Примічання о музиці госп. Бажанского”: “Господин Бажанский первый показал світу, что і коломийка імієт свою одеж, хорошу, поважну, і надал ей тип чисто славянский” [11]. Коли в Перемишлі 12 (24) січня 1882 року єпархіальним духовенством влаштовувався музично-декламаційний вечір на честь 50-ї річниці священства о. Григорія Шашкевича, то до програми концерту увійшла і ця “Коломийка” [12]. Вдалу інтерпретацію фольклорних джерел відзначав і Філарет Колесса “на признане заслугує “Велика коломийка” на повну оркестру з дуже характеристичних гуцульських мотивів – один з перших творів музичних о. Бажанського [13, с.36].

Слід зауважити, що, на жаль, майже всі перші музичні твори Порфирія Бажанського залишалися у рукописі. Мабуть, однією з причин цього була слабка поліграфічна база українських друкарень і Ставропігійської зокрема. В автобіографічних записках о. П.Бажанський згадує про те, що він 1866 р. спорядив малюнки для Ставропігійського Інституту до виливання черенків ірмолонних нот. А на першу пробу написав 4 коляди, котрі й були надруковані анонімно. Отож способом літографії в 1870 р. були надруковані чотири коломийки, виокремлені з оркестрової версії твору у фортеп’янному перекладі. З бібліографічних новинок в періодиці 1872 року дізнаємось також про те, що із Ставропігійської друкарні вийшла “Божественна літургія св. Іоана Златоустого”, уложена о.Порфирієм Бажанським. Особливо була відзначена наявність у цій Літургії обширної “науки о “ірмолонних нотах,” нової і повчальної, чим автор довів свою “музыкальную півческую ученость” [14]. Варто згадати і про дві публікації Михайла Вербицького в часописі “Слово” 1870 року, де Порфирій Бажанський відзначається як “уталанований” грамотний композитор-початківець, автор Літургії св. Іоана Златоустого, а також оперети “Сузанна” та оркестрової “Коломийки” [15].

Заняття у М.Гуневича з композиції привели П.Бажанського до зацікавлення українським музично-театральним жанром, оскільки сам М.Гуневич

деякий час співпрацював з театром товариства “Руська Бесіда”. Таким чином в 1870 р. Бажанський створює музику до п’єси “Весілля на обжинку” актора групи Бачинського і активного перекладача А.Стечинського, а також оркестровку оперет “Сузанна”, “Сибірячка”, “Параня” та п’єси Гр. Квітки-Основ’яненка “Маруся”. Про ці вистави повідомлялось у часописах “Діло” і “Слово”. Зокрема, 1870 р. український театр показав у Бережанах комедію на 4 дії зі співами “Сузанна”, оперетку на 1 дію “Весілля на обжинках” за А.Стечинським та мелодраму Н.Полевого в переробці Т.Гембіцького “Сибірячка” з оркестровою музикою до них П.Бажанського. Позитивний відгук та докладна характеристика музики мелодрами “Сибірячка” були дані в “Слові” за підписом М. [16]. Бажанський інструментував також мелодраму “Гнат Приблуда” Данила Млаки з музикою Ізидора Воробкевича, вистави якої відбувалися у Львові в театрі Івана Біберовича в 1882 та 1884 рр. Компонує оперу “Олеся” (лібретто і музику), постановку якої теж здійснював цей театр в Стрию, Дрогобичі, Золочеві, Станіславові. Відгуки про цю оперу не були однозначними – позитивні і різко критичні. Достатньо виражену характеристику та рекомендації, зокрема щодо поліпшення літературної частини твору, подав Ан. Вахнянин у рецензії “Олеся” – опера П.Бажанського” [17]. Власні міркування стосовно жанру досить обширно обґрунтовує і автор у публікації “Судаторам опери “Олеся” [18].

Свою небайдужість до культурно-мистецького життя в Галичині, своє бачення подій та критичне їх осмисленн о. П.Бажанський залишив у музично-публіцистичній діяльності. На початку 80-х років з’являються статті, надруковані в часописах “Слово”, “Діло” та “Зоря”, і серед них “Музикальне пініє воспитанников русской бурси в Угнові,” “Наші рускі музикальні твори,” “Гдешо про музику взагалі, а про спів пригробний в особенности,” “Кілька уваг про кантату Лисенка “Б’ють пороги,” “Пригробні співи в рускій духовній семінарії во Львові,” “Дует Ост. Нижанківського”, “До ластівки” тощо. В публіцистичних виступах о. П.Бажанський схильний до психолого-аналітичних роздумів, до музично-теоретичних розмірковувань просвітницького спрямування. Простежується своєрідний кордоцентризм в емоційному сприйнятті та характеристиці о. Бажанським музичних творів М.Вербицького, І.Лаврівського, Д.Бортнянського, М.Лисенка, А.Вахнянина. Він виступає не лише рецензентом-критиком, але й музикознавцем-просвітителем, адресуючи свої виступи широкому загалу читачів. При цьому вдається до своєрідного тлумачення музикознавчих понять стосовно стилю та його різновидів, засобів музичної виразовості та формотворення, демонструє обізнаність у критеріях досконалішого звучання хорових духовних творів, торкаючись актуальної проблематики стосовно побудов програм, динамічних відтінків, агогіки, ансамблю. Діяльність о. Порфирія Бажанського у 80-і роки пов’язана і з іншими творчими намаганнями. Разом із

Анатолем Вахнянином у 1885 році він редагував збірник русько-українських квартетів “Кобзар,” виданий накладом питомців греко-католицької семінарії у Львові, де помістив дві народні пісні – “Прощання” та “Стоїть явір” [19].

У його композиторському доробку є два чоловічі хори світської тематики – крім згаданого “Прожий милі життя хвили”, – “До бою” [20]. Про цей твір писали в періодиці 1886 року; він прозвучав на концерті, влаштованому у Львові 13 (25) березня в пам’ять 25-х роковин смерті Тараса Шевченка у виконанні хору “Лютня” [21] та 12 серпня в Дрогобичі на музично-вокальному вечорі [22].

У 1887 р. П.Бажанський знову звертається до жанру опери, зокрема пише новий варіант опери “Олеся”, а від 1889 р. працює над “операми на тлі народної поезії з музикою на повну оркестру” [3] “Марійка, татарська бранка”, “Весілля під свято Івана”, “Леся” (інший варіант), “Олекса Довбуш”, “Уляна”, “Болюча трагедія”, “Біла циганка”, оперетою “Глухе село.”

Важливою ділянкою творчих зусиль о. П.Бажанського є його фольклористична діяльність. Як зазначав Філарет Колесса, “треба признати, що о. Бажанський чи не найскорше з усіх галицько-руських музиків звернув увагу на народні пісні, їх типові признаки в мелодії і ритміці. Принявся за збирання і наукове просліджене багатого пісенного материялу та познакомився з дотичною науковою літературою” [23, с.36]. Про необхідність оберегати та збирати “плоди народної музи,” про свої наміри видавати збірки галицько-руських мелодій писав П.Бажанський у статтях “Збираймо народні мьелодии рускі!” (1887), “Зборник руско-народних галицких мьелодий” (1893). Цієї теми П.Бажанський торкається і в листі до Олександра Барвінського від 2 серпня 1887 р. з Сорок біля Львова: “...збираю народні мьелодии галицкі. Маю мьелодий галицких уже 700. ...Маю і деякі з Тернопільської окраини, але все ще їх мало – а та окраина славится гарними незіпсованими народними мьелодиями” [24].

Працюючи над підготовкою до випуску збірника “Руско-народні галицкі мьелодии,” Бажанський прагне до високого рівня професійності і звертається за порадою у листі до Анатолія Вахнянина 1904 р. [25], де, зокрема, намагається обґрунтувати спосіб записування мелодій на основі руськонародної ритміки, що спирається на староруський класичний цезуровий такт, без західного інструментального такту XIX-го століття. Збірник П. Бажанського видавався сотнями (всіх 10) протягом 1905-1912 рр. і їх повний комплект зберігся у Львівській науковій бібліотеці ім. Стефаника [26].

Фольклорно-етнографічна діяльність, рукописна збірка “Досвідки” – виписки із збірок пісень, дум, приповідок і т. ін. (1866), стаття-рукопис “Історичні свідетельства о співі і піснях в народів словянских,” а також надруковані музикознавчі розвідки П.Бажанського “Малорускій музикальний тон” (1891),

“Руско-народна поетична і музикальна ритміка” (1891), “Малоруска народна мельодика” (1892), “Руско-народна музикальна гармонія” (1900), “Руско-народна музикальна опера” (1901), “Нова метода записування руско-народной мельодии” (1904), “Ціха і будова стародавньої музичної гармонії” (1904), “Руско-народний музикальний стиль” у двох частинах (1907, 1911), “Руско-народна натуралістична музика” (1913), “Повна інструментація європейських і руско-народних інструментів” (1914) свідчать про те, що автор намагався впродовж багатьох років досліджувати та обґрунтовувати особливості самобутнього народного мистецтва Галичини. Відомо, що в 1888 р. в Харкові була опублікована фундаментальна праця П.Сокальського “Руська народна музика...”, основні положення якої використав Бажанський, а, за твердженням Ф.Колесси, навіть перефразував її “досить хаотично”. Зацікавлення до праць П.Бажанського, критичну, науково обґрунтовану оцінку щодо них висловив Іван Франко у двох рецензіях – 1891 року (зберігається в рукописі) та 1900-го (надрукована в “Літературно-науковому віснику”, том XII, книга II), де, зокрема, зазначено, що Бажанський перший спробував “оглянути історично розвій нашої музики”. Зрозуміло кожному, що “такий перший почин не може бути бездоганий” [27, ст.39]. Отож, не варто нівелювати тих прагнень музикознавця-аматора, спрямованих на збереження та відтворення музичного джерела, що відповідало певному етапу становлення наукової думки в Західній Україні.

Від 1871 р. і до кінця свого життя о. Порфи́рій Бажа́нський був парохом села Сороки біля Львова У цьому і в прилеглих до нього селах Ляшки та Жидатичі він провадив свою душпастирську і просвітницьку діяльність, що, звичайно, теж потребувало чимало часу. Він навчав сільських хлопчаків на дячків співу, запровадив у церкві всенародний спів. Був членом громадської ради та головою місцевої шкільної ради для згаданих трьох громад, іменований ординаріятським шкільним комісаром для народних шкіл львівсько-загородського деканату, отримав подяку за старанність у виконанні цих обов’язків, а також мав відзнаки крилошанські та іменований консисторським радником. За ініціативою о. Бажанського з добродійних пожертв було збудовано три нові дерев’яні церкви, три школи, де викладали вчителі-українці. Між парохом та його парафіянами склалися патріархально-довірливі відносини. До нього йшли за порадою і розрадою і в горі, і в радості. Як у громадських, так і в особистих справах селян він служив безкорисливо порадою та поміччю. Добродійну діяльність П.Бажанського засвідчує також лист головного виділу товариства “Просвіта” у Львові від 27 травня 1909 року за підписом Євгена Озаркевича до виділу товариства “Руська Бесіда” про пожертву о. Бажанським доходу з книжок на цілі українського народного театру [28]. Помер отець Порфи́рій Бажа́нський 29 грудня 1920 року і похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Творча постать о. П.Бажанського належить до числа “першопрохідців” на ниві західноукраїнської музичної культури. Професійний рівень, художня цінність його творів були не завжди рівнозначні та потребують ще музикознавчого аналізу. Проте мистецька праця Порфирія Бажанського відіграла позитивну роль на певному етапі розвитку культури краю. Адже в Галичині, що перебувала під владою Австро-Угорщини, становлення музичного професіоналізму відбувалося з великими труднощами. Більшість західноукраїнських митців, сучасників М.Лисенка, поєднували композиторську, літературну та публіцистичну творчість з виконанням основних службових обов’язків. Важливою сферою їх свідомої духовної діяльності була активна участь у громадсько-культурному житті, у просвітництві. І саме музика виступала тим вагомим чинником, тією рушійною силою, що “будила” руську душу, надихала до злету патріотичних почувань.

1. Лисько З. Піонери музичного мистецтва в Галичині. – Львів–Нью-Йорк, 1994.
2. Левицький І. Прикарпатська Русь в XIX-м все в біографіях и портретах ее деятелей. – Львов, 1901. – Т.І, в.3. – С.100-111.
3. ЛНБ ім.Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф. 167 (НТШ): 493, оп.11, од. зб 74, п.5 – 76 арк.
4. Слово. – Львів, 1862. – Ч.37, 38, 39.
5. ЛНБ. Відділ рукописів, ф.163 (бібліотека Львівської консерваторії): 3/25, п.3. – 2 арк.
6. Слово. – Львів, 1864. – Ч.103; Слово. – Львів, 1865. – Ч.19.
7. Енциклопедія українознавств. – Л., 1993. – Т.І.
8. Кашкадамова Н. Фортеп’яне мистецтво у Львові. – Тернопіль, 2001
9. Вахнянин А. Спомини з життя. – Львів, 1908.
10. Слово. – Львів, 1869. – Ч.90; Слово – Львів, 1870. – Ч.37, 62, 81, 83.
11. Слово. – Львів, 1870. – Ч.85
12. Слово – Львів, 1882. – Ч.1.
13. Артистичний вісник. – Львів, 1905. – Зошит IV.
14. Слово – Львів, 1872. – Ч.134
15. Слово. – Львів, 1870. – Ч.38, 62.
16. Слово. – Львів, 1870. – Ч.98
17. Діло. – Львів, 1883. – Ч.124
18. Діло – Львів, 1883 – Ч.139.
19. Діло. – Львів, 1885 – Ч.79.
20. ЛНБ. ф.163: 3/26, п.3. – 8 арк.
21. Діло. – Львів, 1886. – Ч.30
22. Діло. – Львів, 1886. – Ч.79.
23. Колесса Ф. Кілька слів про збираніє і гармонізованіє українських народних пісень // Артистичний вісник. – Львів, 1905. – Зошит IV.
24. ЛНБ. Відділ рукописів, ф.11(Барвінських): 545, п.55. – 7 арк.
25. ЦДІА у Львові. – Ф.362 (Студинського), оп.1, спр.468. – 2 арк
26. ЛНБ, ф.163 : 3/17, п.3. – 180 арк
27. М.Мороз. Дві рецензії Івана Франка з питань музикознавства // Іван Франко. Збірник сьомий – ЛДУ. 1960
28. ЦДІА у Львові. – Ф.514. – І. спр.89

The article is devoted to the life and creation of the representative of the elder generation of Ialychyna's composers-amateurs at the second part of the XIX – beginning of the XX centuries the priest P.Bazhanskyj (1836-1920). His creative and educative activity was progressive step in making of the national musical culture of Western Ukraine.

Станіслава Родіна

ТОВАРИСТВО “ПРОСВІТА” НА ЗАКАРПАТТІ В ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ ст.

Осінь 1918 року принесла кардинальні зміни в Центральну Європу. Виснажена у воєнному та економічному відношенні коаліція центральних держав (Німеччина, Австро-Угорщина, Османська імперія, Болгарія) капітулювала, що мало для них катастрофічні наслідки. Якщо Німеччина і Болгарія, зазнавши деяких територіальних втрат, збереглися як національні держави, то Османська імперія і Австро-Угорська монархія, до складу якої входило Закарпаття, перестали існувати. На руїнах Австро-Угорщини відновлюють свій статус старі держави, а також виникають нові – Чехословаччина, Угорщина, Австрія, Королівство Сербів, Хорватів і Словенців, ЗУНР – Західно-Українська Народна Республіка.

Карпаторуське суспільство виявилось не готовим до такого швидкого розвитку подій у регіоні. Відповідно, не була вироблена національно-державна програма. Питання подальшої долі Закарпаття було винесене на міжнародну арену. Його вирішувала Паризька мирна конференція і згідно з Сен-Жерменською угодою від 10 вересня 1919 року Закарпаття було включене до складу Чехословацької республіки [11, с.6]. Чехословацький період історії Закарпаття (1919-1939) став періодом національного відродження карпатських українців. Лояльне відношення чехословацького уряду до національного питання зумовило небачену активізацію культурного життя української громадськості. Щоправда, національна політика влади носила на собі відбиток асиміляторських розрахунків, але це вже не були ті жорстокі утиски, які пережила закарпатська земля під владою Угорщини.

Духовний ренесанс української нації ознаменувався появою різноманітних товариств культурно-освітнього спрямування. Їх вклад у розвиток культурного життя краю нерівноцінний. Але всі вони є складовою частиною того загального культурно-освітнього руху на Закарпатті, який мав згуртовувати та формувати національну самосвідомість і культуру.

Провідна роль у цьому процесі, без сумніву, належить товариству “Просвіта”. Його багатогранна діяльність стала предметом зацікавлення нау-